

TÁLTOS JANKÓ

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy szegény ember, s annak három fia. De olyan szegény volt, mint a templom egere, még száraz kenyeret is csak nagy ritkán ettek.

Kérdi egy reggel a szegény ember az idősebb fiától:

- No, édes fiam, mit álmodtál az éjszaka?

- Én bizony, édesapám, azt álmodtam, hogy egy terített asztal mellett ültem, s úgy jóllaktam, hogy a királlyal sem cseréltem volna. A hasam csak úgy felpuffadt a sok minden jótól, aztán elkezdtem verni, mint a dobot, s olyan erősen pufogott, hogy a pufogásától amennyi veréb volt a faluban, mind szétrepült.

- Hát, fiam - mondá a szegény ember -, ha olyan jóllaktál, akkor neked nem is kell ma kenyér. Ha kéne is, hiába kéne, mert úgyszincs.

Kérdi a középső fiától is:

- Hát, te fiam, mit álmodtál az éjszaka?

- Én, édesapám, azt álmodtam, hogy vettem a vásáron egy pár sarkantyús csizmát, de aztán az olyan sarkantyús csizma volt, hogy mikor a bokámat összevertem, hetedhét országra hallatszott a sarkantyú pengése.

- No, ennek csakugyan örvendek - mondá a szegény ember -, akkor legalább nem kell neked csizmát vennem.

Most a legkisebb fiától, Jankótól kérdezte meg:

- Hát, te fiam, Jankó, mit álmodtál az éjszaka?

Mondá Jankó:

- Én is álmodtam valamit, édesapám, de hogy mit, senkinek a világon meg nem mondom.

- Senkinek meg nem mondom, de nekem meg! - rikkantott rá a szegény ember.

De hiába faggatta, fenyegette Jankót, hiába ütötte-verte, kérdezte, egy szót el nem árult az álmából. Mikor már nem tudta szenvedni az apja verését, kiszaladt a házból, futott fel az utcán, ki a mezőre, be az erdőbe, árkon-bokron keresztül, utána az apja is egy nagy husánggal.

Amint így szaladnának, jön velük szembe a király hatlovas hintón, nagy kísérettel. Megállítja őket. Kérdi a király a szegény embert:

- Hé, atyafi, miért kergeted azt a fiút?

- Hogyne kergetném - mondá a szegény ember -, amikor nem mondja el, mit álmodott az éjszaka.

- Jól van - mondá a király -, hagyj békét annak a fiúnak, add hozzám szolgálatba, majd nekem elmondja az álmát!

A szegény ember szívesen beléegyezett, mert a király még egy nagy zacskó pénzt is adott neki. Szépen hazament, s a király is ment a maga útjára.

Ahogy a király megérkezett a palotájába, első dolga volt, hogy elévegye Jankót, s mondja neki:

- Na, Jankó fiam, hadd hallom az álmodat!

- Felséges királyom - mondá Jankó -, életem-halálom kezedbe ajánlom, nem mondhatom el az álmodat senkinek a világon.

Fenyegette a király mindenféleképpen, hogy így felakasztatja, hogy úgy kerékbe töreti, meg amúgy lófarkára kötteti, de mind hiábavaló volt: Jankó nem mondta el az álmodat.

Megharaguvék a király erősen, s mondta:

- Na, megállj, Jankó, nem akasztalak fel, kerékbe sem töretlek, lófarkára sem köttetlek, rettentőbb halált szántam én neked.

Egyben behívatott két katonát, s parancsolta, hogy vigyék Jankót a palota legmagasabb tornyára, falazzák be a toronynak aajtáját-ablakát, hogy vesszen ott éhen-szomjan ez a makacs legény.

Vitték Jankót a katonák, de éppen abban a szempillantásban lépett be a királykisasszony, s ahogy meglátta Jankót, rajta feledkezett a szeme, s ahogy megtudta, mit akarnak Jankóval, egyszeriben elhatározta magában, hogy egy élete, egy halála, megmenti ezt a bátor, szép legényt.

Amikor a kőművesek Jankót befalazták, az egyik kőművesnek adott egy csomó pénzt, hogy egy követ hagyjon csak szabadon, hogy lehessen azt kivenni és betenni.

A kőműves úgy tett, ahogy a királykisasszony kívánta, s Jankó nem veszett sem éhen, sem szomjan, mert a királykisasszony mindennap vitt neki ételt-italt bőven, amikor senki sem látta. Telt-múlt az idő, egyszer a kutyafejű tatárok királya hét fehér lovat küldött a király udvarába, de olyan egyformát, mint hét tojás, hogy egyet a másiktól megkülönböztetni nem lehetett, s azt üzenté a kutyafejű tatárok királya, hogy egy-egy esztendő különbség van egy-egy ló között, s ha vagy a király, vagy pedig valamelyik embere ki nem találja, hogy melyik a hét ló közül a legfiatalabb, s melyik az utána következő, a harmadik, negyedik, ötödik, hatodik, hetedik, felkerelkedik a katonáival, elpusztítja az országot, hogy kő kövön nem marad, nem kegyelmez még a királynak sem, csak egyes-egyedül a leányának, azt elviszi magával feleségnek.

Összehívatta a király a tanácsosait, tanakodtak éjjel-nappal. Összehívtak az országból mindenféle bölcs embert, de egy sem találtatott, aki megkülönböztesse a hét lovat egymástól.

Hej, nagy buba merült az egész ország. Búsult a királykisasszony is, mert mi haszna néki abban, ha meg is hagyják az ő életét, ha a kutyafejű tatárok királya elviszi magával. Este, mikor vacsorát vitt Jankónak, sírva panasolta el, hogy mi történt.

- Amiatt bizony egyet se sírjon, felséges királykisasszony - mondá Jankó -, könnyű azt eltalálni, hogy hét ló közül melyik másik. Mondja meg az édesapjának, hogy tessen ki az udvarba hét tekenő zabot, mind más-más esztendőből való termést, s majd meglátják, hogy a legkisebb ló az idei zabot eszi meg, s a többi is, amint következik, abban a sorrendben.

Mondja a királykisasszony nagy örömmel az apjának, hogy mit kellene tenni.

- Hát ezt neked ki mondta? - kérdezte a király.

- Ezt én álmomban láttam - mondá a királykisasszony, mert nem akarta elárulni, hogy Jankó él. Jól van, úgy tettek, ahogy a királykisasszony tanácsolta, s mikor a hét ló nekiállott a hét tekenő zabnak, külön-külön mind a hetet megjegyezték, hogy melyik hány esztendő, s azonmódúlag visszaküldöttek a kutyafejű tatárok királyának.

Csudálkozott a tatárok királya, hogy miféle ördögös ember találhatta ezt el, mert csakugyan el volt találva pontosan, hogy melyik ló hány esztendő. Hanem ezzel nem elégedett meg. Most egy pálcát küldött, amelynek mind a két vége egyenlő vastag volt, s azt üzente, ha ki nem találják, hogy a pálcának melyik vége töről való, kő kövön nem marad az országban.

Nézték, forgatták a pálcát a király udvarában mindenféle okos s bölcs emberek, de bizony nem tudták kitalálni, hogy melyik vége lenne töről való. A királykisasszony pedig ismét csak elment Jankóhoz, s elpanaszolta, hogy most meg mit adott fel a kutyafejű tatárok királya.

- Azért bizony egyet se sírjon, felséges királykisasszony - mondá Jankó -, nincs annál könnyebb, mint azt kitalálni. Kössenek a pálca kellős közepére cérnát, azon csüngessék le, s amelyik oldalra egy kicsit lebillen a pálca, ott van a töről való vége.

Szalad a királykisasszony az apjához, s mondja, hogy ő az éjjel megint látott egy csudálatos álmot, egy ősz öregember megjelentette neki, mit kell csinálni azzal a pálcával.

Mindjárt cérnát kötöttek a pálca kellős közepére, s hát csakugyan az egyik vége lebillent egy kicsit. Rovást csináltak rá, hogy ez a töről való vége, s visszaküldöttek a kutyafejű tatárok királyának.

Most már megmérgeződött erősen a kutyafejű tatárok királya. Elővette a nyilát, átállott a király palotájába, de úgy, hogy a palota megreszketett belé, a nyílvesző végén pedig volt egy írás, hogy ha éppen úgy vissza nem lövik az ő palotájába, egyszeriben indul minden népével, s nem hagy élve senkit a királykisasszonyon kívül.

Udvarába gyűjtette a király minden vitézét, s leányát s fele királyságát ígérte annak, aki azt a nyilat vissza tudja lőni. De nem akadt senki, aki erre vállalkozzék, mert a kutyafejű tatárok országa hétszer hetvenhét mérföldre volt innét.

Búsult a király, de még a királykisasszony is. Nem hitte, hogy még Jankó is tudjon itt segíteni. Elpanaszolja nagy sírással-rívással, hogy mit akar a kutyafejű tatárok királya.

- Ne sírjon, felséges királykisasszony - mondá Jankó -, csak menjen el, a követ tegye vissza szépen a helyére, mintha soha ki sem lett volna véve, s mondja meg az édesapjának, hogy valami csudálatos álmodott, mintha még most is élne az a legény, akit réges-régen befalaztatott, s hogy egy ős ember jelentette neki, hogy az a legény vissza tudja lőni a nyilat. A királykisasszony elmondta az apjának, úgy, ahogy Jankó megtanította rá.

A király, bár nemigen hitte, hogy az a legény éljen, kibontatta a falakat. De bezzeg ámult-bámult a király, mikor Jankót meglátta. Szép, dali legény volt, szebb, dalibb, mint volt annak előtte. Vitték nagy örömmel Jankót, s mutatták neki a nyilat a palota falában.

- Hát még ez is baj? - mondá Jankó, kirántotta a nyilat a falból, nekihazakodott, s úgy visszadobta, csakúgy surrogott-burrogott belé a levegő, s a kutyafejű tatárkirály palotája táncra kerekedett tőle.

- No - mondá a tatárok királya -, megöregedtem, kenyerem javát megettem, de még így senki meg nem csúfolt engem.

Szerette volna szemtől szembe látni azt a vitézt, aki a nyilat visszadobta. Egyszeriben üzent a király udvarába, s Jankó nem is kérette magát, indult mindjárt tizenkettővel magával, de ruhájuk, fegyverük egyforma volt mind a tizenkettőnek.

Eleget firtatta, vizsgálta a kutyafejű tatárok királya, hogy a tizenkét vitéz közül melyik lehet az a bölcs ember s az a nagy vitéz, aki a nyilat visszahajította, de semmiképpen nem tudta kitalálni.

- Majd kitudom én - mondá a királynak az anyja, aki ördögös asszony volt.

Estére mind a tizenkét vitéznek egy szobában vetettek ágyat. Az ördögös vén királyné pedig meghúzódott egy szögletben, s úgy hallgatódzott.

Mikor már mind lenyugodtak, megszólal egy vitéz:

- Cudar egy ember ez a király, de ami igaz, igaz, jó bora van.

- Nem csuda - mondja egy másik -, embervér van a borában.

- De még a kenyere is jó - mondja egy vitéz.

- Hogyne volna jó, mikor asszonytejjel van benne! - mondja megint ugyanaz a vitéz.

- Hej, de még ez az ágy is milyen jó puha - mondja megint csak az a másik vitéz.

- Meghiszem azt, ördögös asszony vetette.

A vén királyné jól megjegyezte magának, hogy melyik ágyból jő ez a beszéd. Mikor aztán mind elaludtak, szépen odasompolygott az ágyhoz, s levágott egy tincset a Jankó hajából.

Reggel fölkelnek a vitézek, s látják, hogy a Jankó hajából egy tincs le van vágva.

- Ezt az az ördögös királyné vágta le - mondta Jankó -, senki más, hanem majd túljárunk az eszén.

Mindjárt levágtak a többi vitéz hajából is egy tincset, s úgy mentek a király elébe.

Aközben a királyné elmondta a fiának, hogy mit hallott s mit csinált, csak nézze, hogy melyiknek a fejről hiányzik egy tincs, az csúfolta meg őt.

No bizony, azt nézhetted, mind a tizenkét vitéznek le volt vágva egy tincs a hajából.

- No - mondá a kutyafejű tatárok királya -, látom, hogy hiábavaló minden mesterkedés, nem tudom kitalálni, hogy melyik közületek az a híres vitéz.

- Ne is mesterkedjél - mondá Jankó -, én vagyok az a híres vitéz!

- Hát ha te vagy, mondd meg nekem, hogy került embervér az én boromba.

- A bizony úgy - felelt Jankó -, hogy az inasod, amikor eresztette a bort, elvágta az ujját, és a vére a borba freccsent.

Hívatja a király az inast, rákiált:

- Igaz-e, hogy tegnap vér freccsent a borba?!

- Igaz, felséges királyom, irgalmazz szegény fejemnek, tegnap, amikor bort eresztettem, elvágtam az ujjamat, s egy csepp vér a borba freccsent.

A király kikergette az inast nagy haraggal, s most meg azt kérdezte Jankótól:

- Hát azt honnét tudod, hogy asszonytej volt a kenyerebben?

- Onnét tudom - mondá Jankó -, hogy a szakácsnéd szoptató asszony, s amikor a kenyeret dagasztotta, egy csepp tej belecsöppent a tésztába.

Hívatja a király a szakácsnét.

- Igaz-e, hogy a tejed belecsöppent a tésztába?

- Felséges királyom - mondá szörnyű ijedtséggel a szakácsné -, igaz, egy csepp belecsöppent a tésztába, amint dagasztottam.

Kikergette a szakácsnét is nagy erős haraggal, aztán megint Jankóhoz fordult, s kérdezte:

- Hát azt honnét tudod, hogy ördögös asszony vetette meg az ágyatokat?

- Onnét tudom, mert az anyád vetette meg, az pedig, tisztesség ne essék, mondván, ördögös asszony.

Hej, haragra lobbant erre a király, s azt mondta:

- Látom, hogy bölcsebb ember vagy, mint én, de már azt nem engedem, hogy énnálam bölcsebb ember éljen ezen a világon. Kard, ki a hüvelyből!

Kardot rántottak mind a ketten, s összevágta, hogy a palota is megreszketett belé. De Jankó nemcsak bölcsőbb, erősebb is volt ám a kutyafejű tatárok királyánál, s úgy lenyisszentette a fejét, mintha ott sem lett volna. Azzal fölkerelkedtek, s mentek haza az ő királyuk udvarába. Ott már nagy vendégséggel várták. Ott volt a pap is. Egyszeriben összeadták Jankóval a királykisasszonyt, s csaptak olyan lakodalmat, hogy Hencidától Boncidáig folyt mindenféle a jó bor.

Ma is élnek, ha meg nem haltak.